УДК 811.161.2:81'373.46

Уляна Штанденко
м. Київ

АКТИ ПОЛТАВСЬКОГО ПОЛКОВОГО СУДУ 1668 – 1740 рр. ЯК ПАМ'ЯТКА СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті здійснено аналіз рукописної пам'ятки ділового письменства другої пол. XVII — поч. XVIII ст. «Актів Полтавського полкового суду 1668—1740 рр.». Розглянуто палеографічний опис пам'ятки, особливості структури актових документів, описано специфіку староукраїнського тексту та вказано на актуальність дослідження живомовних елементів у ній.

Ключові слова: *пам'ятка староукраїнської мови, актові документи.*

Сьогодні вкрай необхідним залишається видання пам'яток української мови з різних епох і територій, різних жанрів і стилів, бо так ця надійна база історико-мовних досліджень стає доступною широкому колу фахівців у будь-якому регіоні України та поза її межами. Видання актових документів другої пол. XVII — поч. XVIII ст. є важливою ланкою в історії української літературної мови. Для україністики актуальність дослідження матеріалів актових книг, зокрема канцелярій з Лівобережної України, відзначалася неодноразово. Окрім того, історичні рукописні документи останнім часом дедалі частіше привертають увагу не тільки мовознавців, а й істориків, етнографів та літературознавців.

Значення видання «Актів Полтавського полкового суду 1668—1740 рр.» для вивчення історії української мови важко перебільшити. Про це неодноразово говорили дослідники та видавці подібних книг, зокрема Вадим Модзалевський та Орест Левицький [1; 5]. Досліджувана пам'ятка «Акти Полтавського полкового суду 1668—1740 рр.» доповнить низку публікацій із серії «Пам'ятки української

© У.М. ШТАНДЕНКО, 2013

мови», попередні видання яких свого часу здійснювали Архив Юго-Западной России, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, а також Інститут української мови НАН України та ін. [2 — 4; 6].

В «Актах Полтавського полкового суду 1668 — 1740 рр.» відбито мовні явища староукраїнської літературної мови другої пол. XVII — поч. XVIII ст., які є надійним матеріалом для лінгвістичного дослідження історії української мови одного з найвпливовіших культурних центрів України. Зазначимо також, що зафіксована в пам'ятці лексика належить до середньонаддніпрянського говору, що ліг в основу сучасної української літературної мови.

Особливість тексту актових документів виявляється в тому, що він містить певні формули, тобто синтаксичні моделі, де опорними ланками виступають юридичні терміни та канцеляризми. Однак судовий процес передбачає вислуховування свідків, а писар, котрий веде протокол, записує показання майже дослівно. Отже, в актових документах відбито також народнорозмовну мову населення краю. Тому для лінгвістів ці тексти цінні тим, що в них, окрім юридичної термінології, яка відображає джерела сучасного ділового стилю, засвідчено також повніше, ніж у будь-яких інших писемних пам'ятках живомовну стихію того часу. Водночас запропонована пам'ятка дає величезний матеріал для вивчення розвитку фонетичної, граматичної, лексичної та синтаксичної систем загальнонародної староукраїнської мови.

Досліджувана рукописна пам'ятка — «Акти Полтавського полкового суду 1668 — 1740 рр.» — тривалий час була надбанням фонду Олександра Лазаревського, а сьогодні зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського — Ш. Ф І 55 256 (Лаз. 39_1).

Спочатку у зшитку Акти були розташовані послідовно з урахуванням збереження часу й місця написання матеріалів. Однак, у переплетеному варіанті часову послідовність не завжди збережено. Можна припустити, що пізніше документи було покласифіковано не в хронологічній послідовності, а за майновою належністю окремим особам.

Запропонований збірник актових документів фіксує акти від 20 листопада 1668 р. до 2 жовтня 1740 р. У книзі налічується 470 актових документів, які ми пронумерували.

Варто звернути увагу на палеографію рукопису (див. Рис. 1).

Для нумерації аркушів використано буквену пагінацію, проставлену в правому верхньому куті на лицьовому боці, а на звороті скрізь у лівому верхньому куті наявний лише напис *ли(ст)*. У правому верхньому куті, окрім буквеної, наявна також цифрова, як нам видається, пізніша нумерація. Зазначимо, що сторінки були пронумеровані світло-коричневим чорнилом ще до початку записів, оскільки тексти півколом обходять цифрові позначення. Окрім того, у кінці книги на чистому аркуші є запис: *В сей книге писани(х) листовъ триста семьдесятъ и семъ*.

Якість паперу скрізь однакова, папір переважно цупкий, жовтуватого кольору. Через вік книги, краї аркушів значно темніші, тобто май-

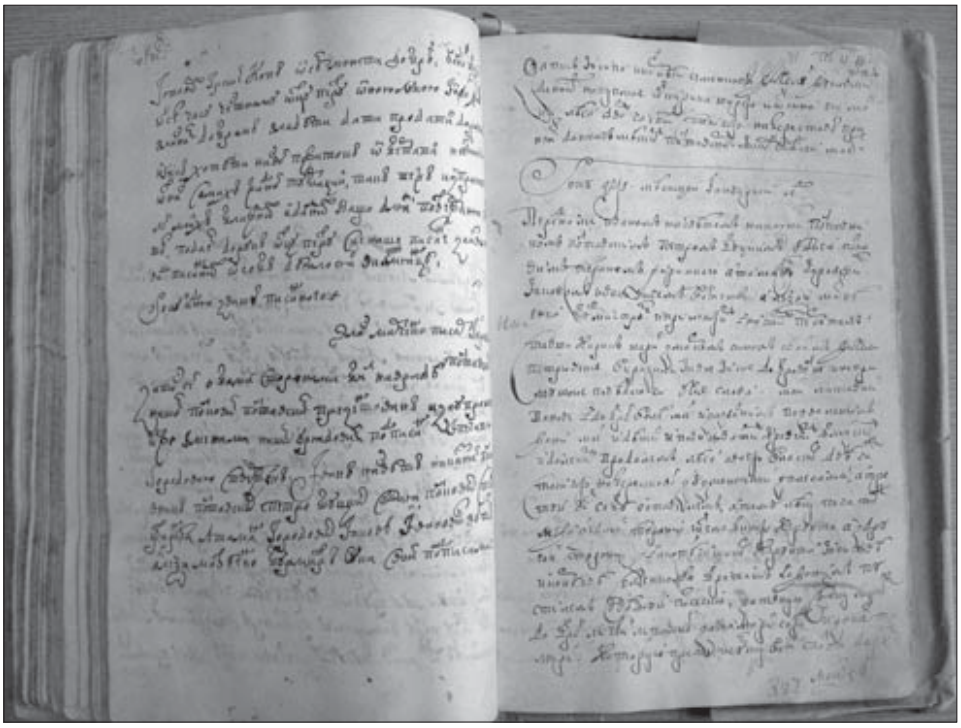

Рис. 1. Фрагмент рукописного тексту пам'ятки.

же коричневі. Здебільшого всі аркуші паперу мають поздовжні вертикальні лінії, що проглядаються лише на світло. Майже на кожному третьому аркуші виявлено філіграні розміром 6 на 10 см. У досліджуваній книзі зафіксовано два види водяних знаків: перше — зображення у вигляді корони чи родового герба і друге — у вигляді силуетів двох осіб знатного роду. Як зазначає Валентина Панашенко, «філіграні відображають переважно гербові емблеми польських шляхетних родин, що свідчить про використання для актових книг паперу, виробленого на польських папірнях» [7: 17].

Сторінки книги зшиті грубою сірою ниткою. У правому нижньому куті від частого користування текст затертий пальцями, на окремих аркушах розтерто чорнило. Не обійшлося і без чорнильних плям і крапель від воску, отже можемо здогадатися, що текст писано також і при свічках.

Окремі аркуші книги під час пізнішого переплетення та реставрації обрізано по краях. Печатки, що підтверджує достовірність документів, немає. Лише у прикінцевих актах знаходимо рукописний напис «*мѣсто печати*», взятий у два півкола і розміщений під текстом.

Кожен попередній запис відділений від наступного горизонтальною прямою лінією, навіть тоді, коли акт починається з наступного аркуша. Подекуди відділеними є і заголовки документів. Початкова літера, переважно, більша ніж наступні. Кінець запису, де вказано писаря,

теж подекуди виділявся більшими літерами. Помічено також, що якщо залишалося вільне місце, то писар міг дозволити собі намалювати немалий за розмірами закарлючкуватий знак, щось на зразок сучасного підпису.

Папір не лінійований, рядки акуратні, чіткі. Щоб заповнити порожнечу, пізніше темним чорнилом було поставлено повздовжню скісну риску з написом *бе/ло*.

Товщина книги разом з оправою — 6,3 см. На кожну повністю заповнену сторінку тексту припадає 23 — 26 рядків. Хоча досвідчений писар поч. XVIII ст. міг вмістити і 32 — 34 рядки. Текст написано кількома тонами чорнила. Колір чорнила може коливатися від світло-коричневого і темно-коричневого аж до майже чорного, особливо в прикінцевих документах книги. Подекуди зліва на полях виявлено закарлючки, ймовірно писар розписував перо.

Перша обкладинка Полтавських актів була шкіряною, темно-зеленого кольору. Пізніше комісія з упорядкування актових книг оправила їх чорною тканиною. Загальний вигляд книги дуже потріпаний, обкладинка вже майже відірвалася. На її лицьовому боці тисненими літерами між двома поперечними рисками запис ПРОТОКОЛЫ ПОЛТАВСКАГО ПОЛКОВАГО СУДА XVII В.

Система адміністративного апарату, що склалася на Лівобережній Україні з середини XVII ст. сприяла появі величезної кількості документів, у яких зафіксовано різні питання повсякденного життя. Для вирішення певних справ не лише Полтави, а й навколишніх сіл у ратуші засідали полковник, отаман городовий, війт, бурмистри та інші знані персони. Діловодством ратуші відав міський писар, який і записував актові справи, що розглядав міський суд.

У досліджуваній нами пам'ятці виявлено понад 20 імен писарів, які називали себе, здебільшого, наприкінці акту. Окрім власне міських полтавських писарів, акти записували також сільські писарі, судові військові писарі, отці церкви та ієромонахи монастирські, подекуди окремі акти переписано з оригінальних листів та універсалів гетьманів І. Самойловича, І. Мазепи та І. Скоропадського.

Зрозуміло, що записи у книзі здійснено також багатьма почерками. Варто зазначити, що написана пам'ятка староукраїнською графікою, або так званим козацьким скорописом. Рукописний текст на абзаци не поділено. Якщо потрібно було розпочати нову тему, писарі, зазвичай, робили довші відступи між словами. У підготовленому до видання варіанті суцільний текст оригіналу на абзаци почленовано згідно з нинішньою практикою.

Збережено також числові буквені позначення (поряд у квадратних дужках подано їхню розшифровку) та значок на позначення року ҂. Усі надрядкові літери введено в рядок і взято в круглі дужки. Збережено також титло у скорочених словах і числових позначеннях, напр.: *п҃нъ, н҃шъ, Б҃гу, року Б҃жія ахо҃є к҃є д҃ня, пр҃телеви* та ін.

За сучасними нормами здійснено поділ тексту на слова, особливо роз'єднано іменники з прийменниками, які в тексті написано разом, напр.: *засуму, пре(д)насъ, вбатурїнѣ, наговтвѣ, вмикити* та ін. Лігатури розчленовано на окремі літери і внесено в рядок у круглих дужках.

Розділові знаки в надрукованому варіанті проставлено за вимогами сучасної пунктуації та згідно з розумінням дослідника. Помилки оригіналу не виправлено, а прокоментовано у виносках.

За змістовим наповненням у «Актах Полтавського полкового суду 1668 — 1740 рр.» зібрано копії протоколів засідань, що охоплюють життя Полтави та навколишніх сіл. Здебільшого, переважають справи про продаж земель (ґрунту), сіножатей або млинів, а також документи про сварки, бійки, вбивства. Уміщено також копії заповітів, духівниць, скарг про завдані збитки в господарстві, розписки про позики та багато іншої важливої ділової документації, зокрема гетьманські укази й універсали тощо.

Переважають акти про купівлю нерухомого майна представниками старшинської верхівки й духовенства та про розпродаж його козаками і простими міщанами. Однак трапляються і досить неординарні за сюжетом документи, як, наприклад, акт про наклеп 211, у якому за словесну образу притягується до відповідальності отець Михайло, котрий називав свого ктитора Івана злодієм, однак згодом, залагодивши цю справу, отець Михайло забирає свої «*ущипливиє слова*» назад.

В акті 184, наприклад, суд намагається примирити між собою мачуху з її пасербицею, котра «*при учтивы(х) и вѣры годни(х) жона(х) мачуху свою Анъну Петращиху «нѣякими(с) нестате(ч)ними рѣчами» публѣковала, тебе, мовытъ, w(т)цъ мо(й) в Зѣ(н)ковѣ у сто(в)па взялъ...*». Через що стара Петращиха на вимогу уряду змушена була принести офіційний лист від свого сільського керівництва «*писани(й) а по(с)вѣ(д)чаючи(й) житє цно(т)ливоє и по(с)тупъки поцтивыє єє жъ*». Однак, на цьому справа не закінчилася, як з'ясувалося, сама пасербиця Галка «*мѣючи живого мужа, з* [іншим] *прелюбы творитъ, а не по закону Бжїю живетъ, а ще и не бра(в)ши з си(м) втори(м) мужо(м) шлюбу, приwбрѣла дѣтище*».

В акті 281 сусіди скріплюють між собою вічний мир і обіцяють більше ніколи не сваритися «*в(ъ) посвара(х) наши(х) сусѣ(д)ски(х) при(ш)ли(с)мо тепе(р) вѣчисте зобопо(л)не до угоди, хтячи в пе(р)шо(й) лю(б)вѣ сусѣ(д)ско(й) жити, бо(л)ши(х) посваро(в) проме(ж) собою понеха(в)ши w(т) сего часу*».

У справі 293 йдеться про вбивство тестем свого зятя. Тесть, визнавши свою вину, оправдовувався «*в насъ гнѣву не было, ти(л)ко то в(ъ) по(с)варѣ за хустину по(д)лую за дяво(л)скимъ наущениє(мъ) вдарил-е(мъ) зятя моє(г)[о] засово(мъ) по головѣ разъ ти(л)ко. Моя (в) то(мъ) вина*».

Тексти документів, наведених у рукописі, відповідають стандартам тогочасного діловодства: це і постійна наявність формул початку й закінчення акта, структура викладу змісту позовів і свідчень тощо. Окрім

того, подекуди у важких спірних питаннях подано покликання на артикул правових кодексів Статуту Литовського, наприклад: *судъ нн҃ѣшни(й) цетуєтъ тую справу по(д)лу(г) права посполито(г)[о], в(ъ) Статутѣ кн҃зства Литовско(г)[о] в(ъ) роздѣле трето(м), в а(р)тикулѣ два(д)ца(т) ѡ(с)мо(м) описано(г)[о]* (341). Усе це свідчить про збережені традиції української актової мови та наявність кваліфікованих писарів. Хоча, варто зауважити, що рівень їхньої писемно-книжної підготовки був неоднаковий. Деякі з них мали вправний почерк і могли вміло викладати суть справи, інші писали менш охайно і більшою мірою відображали живомовну стихію, через те в текстах спостерігаємо велику кількість паралелізмів, які відбивають наслідки взаємодії книжного та живого мовлення: порівняймо, у контексті одного акта вжито *житло, мешкан(ь)я, помешканя, жилище, маєтнос(т)* або *уще(р)бокъ, убытокъ, тяжари, утыс(к)* (358) тощо.

Стиль ділових текстів характеризується насамперед наявністю формуляра, під яким розуміємо набір мовних штампів, мовних формул – речень і словосполучень – властивих певному різновиду ділових документів [8: 5]. У досліджуваних «Актах Полтавського полкового суду» майже кожен документ озаглавлений. У заголовку акта в сконденсованому вигляді викладено його основний зміст. Наприклад: *Zапись Миха(й)ловъ Цига(н)чуковъ на купленя ниви въ Юрка Речиченъка* (235 зв.); або *Справа Яковова Семене(н)кова, жителя по(л)тавского, з жоною єго Ганою Горбанувною Процихою, невѣсткою Сороково(г)[о]* (248 зв.).

Зазвичай у структурі кожного акта виділяють три частини: 1) початковий протокол документа, 2) основна частина, 3) закінчення — кінцевий протокол документа [8: 5]. До початкового протоколу документа входить насамперед дата: рік, місяць і число. Наприклад: *Року Б҃жія а҃хпв [1682], м(с)ця июля, s҃і [16] д҃ня* (108 зв.), *Дѣялося в По(л)тавѣ року а҃хч [1690] м(с)ця ноеврия з҃ [7] д҃ня* (257). Далі йде вказівка на адресат і відомості про адресанта. Адресатом виступало міське управління, яке йменувалося міським (городовим) урядом. У Полтавських актових документах засвідчено поіменно всіх членів міського уряду, присутніх під час складання акту, з вказівкою на посаду. Тут же подано характеристику адресанта, тобто жителя даного населеного пункту, на вимогу якого складено акт. Наприклад: *Пре(д) насъ, Кости Кублицкого, судѣ по(л)ку По(л)та(в)ско(г)[о], Івана Красноперича, атамана городово(г)[о], Маѯима Попенка, во(й)та, Миха(й)ла Баба(н)ско(г)[о], бур(ъ)ми(ст)ра, и при многи(х) зацни(х) пе(р)сона(х)* (84), або *Я, Семенъ Яременъко, бывши(й) во(й)тъ польта(в)ски(й), ѡзна(й)мую симъ доброво(л)ни(м) пи(с)мо(м) мо(и)мъ* (90 зв.). Розмір документа, зокрема його основної частини, міг бути довільним, все залежало від суті викладеної в ньому справи. Зазвичай, в основній частині міститься ряд традиційних шаблонів або стильових трафаретів, напр.: *станувши пре(д) насъ* (84), *преписа(н) слово в слово, котори(й) такъ ся в собѣ мѣєтъ* (235 зв.), *вызнали явне, я(с)не, доброво(л)не ку записаню до кни(г) мѣски(х) по(л)тавски(х)* (84),

власний, нѣкому не пенний (31), *якъ хотѣти оборочати, дати, продати* (49 зв.), *вишей менований* (52) та ін. А також вказівка на те, хто був присутнім при здійсненні запису і додається вираз *люде вѣри годніе*, іноді поіменно перераховували так званих «могоричувальників», напр.: *При то(й) куплѣ и доброво(л)ной продажи були могори(ч)ники, люде з(н)аниє и вѣри го(д)ниє: п҃нъ А(н)дрѣ(й) Жалѣ(н)че(н)ко, зна(ч)ни(й) товаришъ со(т)нѣ староса(н)жаровско(ѣ), п҃нъ Никифоръ, п҃нъ Гаврило Ли(т)вине(н)ко, Ан(д)рѣ(й) Савче(н)ко, те(с)ля, Трохи(м) Свириде(н)ко, жите(л)ѣ староса(н)джаровскиє* (323).

Окрім того, вказано місце і час складання акта, а також повідомлення про виконане прохання внести викладену історію до актової книги: *Ми то слишачи w(т) устъ Тетя(ни)ни(х) Хведоришини(х) Рѣзничини(х), куплю сию и продажъ велѣли-смо в книги мѣскиє по(л)тавскиє вписа(т) и потребуючо(й) сторонѣ е҃тракто(м) видає(м) при печати н҃шо(й) мѣско(й) полтавско(й)* (235).

Основна частина, здебільшого, закінчується штампом: *лист под печатію моє(й) власно(й) писаний* (108), *Писанъ в ратушу року и д҃ня вишъ положоного* (235), *Стефанъ Нерода, писа(р) городови(й) по(л)та(в)ски(й) рукою* (257) або *Вашой превелебности зичливий приятель Иванъ Скоропадский, гетманъ Войска єго царского пресвѣтлого величества Запорожского* (369 зв.).

Утім, поряд із численними штампами, стандартизованими виразами й канцелярською термінологією, мова ділових пам'яток також яскраво відображає і живомовну стихію. Народнорозмовна лексика переважно виявляється у всіх частинах документа. Початкова частина багата на ономастичний матеріал, маємо велику кількість особових назв і назв, що дають соціальну характеристику осіб, а також багату антропонімію: *Процик и Іванъ Ми(с)че(н)ки, рожониє братя, в(ъ) тиє слова повѣдѣвши* (84); *Я, Татияна Тимошиха Погорѣлая про(з)ви(с)ко(м)ъ, жите(л)ка по(л)тавская* (258 зв.) тощо. Окремо слід сказати про жіночі антропоніми, адже поряд із власним найменуванням додавалося також ім'я або прізвище (або одне й друге) чоловіка. Нерідко вказувалося на *перше малъженство і вторе*, напр.: *станувши пред намы Маря по пе(р)во(м) мужу* **Ѡ(с)тапиха**, *небожчикова Кривцева, а тепе(р)* **Климиха**, *визнала доброво(л)не...* (80 зв.).

У досліджуваній нами пам'ятці, саме через розповіді свідків про певні події до нашого часу дійшли численні фрагменти розмовного характеру, що мають неабияку цінність для дослідження мовних рівнів історії української мови. Велику кількість живомовних назв засвідчено в тих актах, які подають реєстри майна, переданого у спадщину, пограбованого, купленого, проданого тощо. Це можуть бути назви одягу та взуття, продуктів харчування, домашнього начиння, господарських споруд, домашніх тварин і птиці, інструментів, грошових одиниць, а також назви різних мір, що перелічуються, наприклад: *А на(д) то(й) шацунокъ zостало z добръ небо(ж)чикови(х) поясъ срѣ(б)рни(й) zлоцѣ(с)ти(й),*

кгудзѣко(в) срѣ(б)рни(х) велики(х) ѡдина(д)ца(т), пе(р)стне(в) срѣ(б)рни(х) три, мани(с)то коралово, ѡдина(д)ца(т) куфле(й) цѣнови(х), два келѣ(ш)ка, мѣ(д)ная ча(р)ка, кубокъ срѣ(б)рни(й), полуми(с)ковъ цѣнови(х) велики(х) два, а трети(й) мали(й), мѣ(д)ни(ч)ка мося(н)дзовая, мушкето(в) кгвѣ(н)товани(х) два, мѣде(н) и казанокъ (161 зв.); або *... с҃щеникови, якъ позволил-е(м), клячу дати за сорокоуста тара(н)коватую. Тимошовы и Яковы плугъ, воло(в); дѣвка(м),– Марѣ и Настѣ — ѡвецъ пят(ъ)десятъ, коро(в) пя(т); Гапцѣ, що за го(н)чаро(м), коро(в) двѣ. Свине(й) дѣтемъ мои(м) десятеро, неха(й) подѣлятъся. Господинѣ моє(й) бабѣ ко(н) сивы(й), шкапа, которая w(с)танетъся* (115). Лексика, засвідчена в цих уривках, позначає, насамперед, предмети і явища повсякденного життя українського селянина чи міщанина другої пол. XVII – поч. XVIII ст.

Цінною скарбницею народнорозмовної мови в актовому письменстві є також розповіді свідків, що у записах являють собою пряму мову: *приш(е(д)ши пред на(с) Пе(т)ро Труше(н)ко, жите(л) з села Нижни(х) Млиновъ, вскаржался на Костю, Деревя(н)чиного унука: панове, не досить єму на єго дѣдизни, але мо(й) лѣсокъ вла(с)ни(й) продавъ Хвескови Артюшенъкови* (219); або *ставши очеви(с)то Петро Кова(л) з с҃нами своими Наумо(м)ъ и Вакулою, созна(л) явне, я(с)не и доброво(л)не такими слови, ижъ п҃нове вряде, мѣючи я кгру(н)та по(д) Дика(н)кою — лѣсъ з добровою, и з сѣножатми, и з ставками, с полемъ, — ѡ(т) Воцки Іскровни набутиє, коториє за вла(с)ную свою суму мѣл-емъ, за сто таляровъ, а тепе(р) у вѣчную по(с)се(с)сию продал-емъ єго мл(с)ти пану Василию Кочубеєви, писарови, Во(й)ска ихъ ц҃рского пр(с)тло(г)[о] влч(с)тва Запо(р)зко(г)[о]* (255 зв.).

У досліджуваних текстах «Актів Полтавського полкового суду 1668—1740 рр.» виявлено чимало оформлених за звуковими і граматичними особливостями української мови староукраїнських іменників, порівняймо: *мѣна* «обмін» — *Записъ на мѣнѵ двора з Петро(м) Мисенъко(м)* (67 зв.); *посва(р)* (238) «сварка, суперечка» [Т II: 180], *сперека* (356) «суперечка» [Т II: 343], *судъ, посудокъ* (101) «посуд» [Т II: 376], *ѡсмачка борошна житного* (234 зв.) *осмачка* «міра сипучих тіл, що дорівнює одній восьмій частині великої міри (відра, бочки і под.)» [Т II: 54], *а що за до(л)жноє семи мѣрни(ц) солоду* (169) *мѣрниця* «міра, мірка» [Т I: 444], *живот* (297) «життя» [Т I: 251], *лишътви* (150 зв.) «кайма, обшивка» [Т I: 406], *обми(л)ка* «помилка» (260), *рахуба* (266 зв.) «рахунок» [Т II: 268], *ступень* (299) «крок; слід» [Т II: 374] та інші.

Окремі лексичні одиниці, виявлені у досліджуваній пам'ятці, сьогодні перейшли до складу архаїчної лексики або побутують у діалектному вжитку, наприклад: w*(н) и са(м), пере(д) нами стоячи, не прѣ(л)ся и сказа(л)* (200) — «прітися» не заперечувати [Т II, 237]; *з добро(ѣ) воли нашо(ѣ) дали-(с)мо ѵ вѣновѣ до(ч)цѣ нашо(й) Хвеси до(м) нашъ власни(й)* (17) — «*вѣно*» придане, посаг [ЕСУМ I: 400] тощо.

Отже, мова «Актів Полтавського полкового суду 1668 — 1740 рр.» становить цінний матеріал для досліджень. Мовні особливості пам'ятки поряд із численними штампами, стандартизованими виразами й канцелярською термінологією яскраво відображають певний етап трансформації староукраїнської мови в її актово-урядовому стилістичному варіанті, а також фіксують явища живого мовлення в говірковому регіоні Полтавщини. Поданий вище огляд пам'ятки свідчить про те, що її подальше вивчення дасть можливість глибше і конкретніше дослідити процес поступової деформації традиційних норм загальнонародної мови другої половини XVII — поч. XVIII ст.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

АКТИ — Акти Полтавського полкового суду 1668 — 1740 рр. (Т. I) // Зберігаються в Ін-ті рукопису НБУ ім. В.Вернадського / Шифр Ф I 55 256 (Лаз. 39_1).

Т — *Тимченко Є.* Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст. — К. — Нью-Йорк, 2003.

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні / Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. — К.: Наук. думка, 1982 — 2012.

1. Актовые книги Полтавского городового уряда XVII в. Ред. и примеч. В.Л. Модзалевского. — К., 1912 — 1914. — Вип. 1 — 3.
2. Архив Юго-Западной России, издаваемый комиссиею по разбору древних актов. — К., 1859 — 1914. Ч. 1 — 8.
3. Ділова і народнорозмовна мова XVIII ст. (Матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної України) / Підгот. до вид. В.А. Передрієнко. — К.: Наук. думка, 1976. — 416 с.
4. Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. (Зб. актових документів) / Підгот. до видання В.В. Німчук, В.М. Русанівський, К.С. Симонова, В.Ю. Франчук, Т.К. Черторизька. — К.: Наук. думка, 1981. — 315 с.
5. *Левицький О.І.* Очерк внутренней истории Малороссии во 2-й пол. XVII века. — К., 1875. — Вып. 1.
6. Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст.: (Зб. актових документів) / Підгот. до видання О.М. Маштабей, В.Г. Самійленко, Б.А. Шарпило. — К.: Наук. думка, 1986. — 223 с.
7. *Панашенко В.В.* Палеографія українського скоропису другої пол. XVII ст. / На матеріалах Лівобережної України/. — К.: Наук. думка, 1974. — 111 с.
8. *Чепіга І.П.* Народнорозмовні елементи у мові українських ділових текстів XVI — першої половини XVII ст. // Мовознавство. — 1992. — № 6. — С. 3 — 11.

Стаття надійшла 13.05.2013.

Uliana Shtandenko
Kyiv

ACTS POLTAVA REGIMENTAL COURT 1668—1740 YEARS
AS MONUMENTS OF OLD UKRAINIAN LANGUAGE

The research presents an analysis of manuscript memorials business writing the second half XVII — the beginning XVIII century "Acts Poltava regimental court 1668—1740 years. The features of the structure of public documents, the text describes the specifics of old Ukrainian monuments and listed on the relevance of research dialect elements in it.

Key words: sights of old Ukrainian language, legal documents.